

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. januarija 1882.

Obseg: Kaj smo dosegli v zboljšanje našega kmetijstva v preteklem letu? — Kako narejajo kompost ali mešan gnoj. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dál.) — Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna. (Dalje.) — Česki kralj Karol I. — Slovensko slovstvo. — Pismo iz Amerike. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Kaj smo dosegli v zboljšanje našega kmetijstva v preteklem letu?

Prišlo je novo leto. Vsak človek spominja se gotovo ta dan tužnih in veselih ur, ki jih je doživel v starem letu; ta si želi, da bi mu vsaj tako vse po sreči izšlo, — in takih je malo — kakor v pretečenem letu, drug si pa misli, slabo je bilo dosedaj, Bog daj, da bi se kmalu v boljše spreobrnilo.

Ravno tako vprašamo tudi mi, kaj smo dosegli v zboljšanje našega kmetijstva v starem letu in kaj pričakujemo, da nam prinese novo leto? Odgovorimo lahko kratko, ker pritrditi moramo, da je bilo preteklo leto kolikor toliko ugodno napredku našega poljedelstva.

Pripoznati moramo, da smo zapazili v preteklem letu nekako živahnejše gibanje v narodno-gospodarskem obziru. Ne le vlada, ampak tudi narodni krogi zanimivati so se pričeli za kmetijstvo bolje nego prejšnja leta. Pa veseli ne le nas, ampak gotovo vsakega rodoljuba, kajti dežele slovenske so v prvi vrsti kmetovalske; ako hoĉemo izdatno zboljšati materielno narodno stanje, zboljšati moramo kmetijstvo.

Ako bi hoteli obširno razpravljati vse, kar se je storilo v preteklem letu za napredek našega kmetijstva, napolnili bi gotovo lahko vsa predala „Novic“; ker se je pa o tej ali o oni zadevi uže mnogo pisalo, spominjajmo se le v kratkem važnejših stvari.

Ljubljanska okolica dobila je jako važen denarni zavod, namreĉ kmetijsko posojilnico. Kmetijstvo hira ravno na tej bolezni, da mu primanjkuje — kakor marsikomu — osebne in ne dražega kredita. Upajmo, da kmetijska posojilnica za ljubljansko okolico ni prva in zadnja v naši deželi, ampak da se jej bodo kmalu rodile še druge sestre po naši domovini.

V Postojni osnovalo se je okrajno poljedelsko, v Vipavi pa sadjerejsko društvo. Da ste se pa rodili ti dve društvi, to je zasluga neumorno delavnega in odličnega kmetijskega strokovnjaka g. R. Dolenca, vodje vino- in sadjerejske šole na Slapu. Tudi za Dolenjsko snuje se sadjerejsko društvo v Novomestu. Gorenjci, pokažimo tudi mi, da nismo zaspani.

Jako pridno pričela je delovati kmetijska podružnica novomeška, napravila je v preteklem letu kmetijsko razstavo, kmetijska predavanja itd. To podružnico,

kateri predseduje gosp. dr. Poznik, podpirate jako vrio izvrstne moči gg. Ogulin in prof. Derganc.

Kdor je bil sv. Lukeža dan pri premiranji goveje živine v Kranji, kjer se je bilo zbralo nad 100 govejih repov, pripoznati mora, da se je zadnja leta naša živinoreja jako zboljšala. Dosti zaslug pridobila si je v tem obziru c. k. kmetijska družba, katera leto za letom uvaža v deželo mnogo lepe živine žlahnega plemena.

V preteklem letu imeli smo lepo število popotnih predavanj. Po Dolenjskem predaval je zaslužen gosp. vodja Dolenc in g. Ogulin o vinoreji in trtni uši, po Gorenjskem pa vrlji g. adjunkt Pirc o živinoreji.

Z novim letom dobimo pa še posebnega popotnega učitelja poljedelstva za Kranjsko, in sicer je c. kr. ministerstvo poljedelstva oddalo to službo pisalcu teh vrst.

Deželni zbor sklenil je v zadnjih svojih sejah, da se vpelje v počitnicah na sadje- in vinorejski šoli na Slapu kmetijski tečaj za ljudske učitelje, kar je gotovo hvalevredno. Želeli bi samo, da bi se take štipendije oddajale samo tistim učiteljem, ki se v resnici zanimajo za kmetijstvo; kajti jako potrebno bi bilo, da se kmalu snujejo kmetijske nadaljevalne šole po deželi.

Kmetijske šole še nimamo, akoravno deželni poslanci leto za letom v deželnem zboru predlagajo, naj se ustanovi kmetijska šola. Potrpimo toraj še in pričakujmo boljših časov.

Spominjati morali bi se še bohinjkih sirarskih zadrug, osušenja ljubljanskega močvirja in še mnogo drugih važnih stvari, ali uže iz teh vrstic razvidimo lahko, da smo dosegli v zboljšanje kmetijstva v starem letu mnogo, upajmo, da bode vendar boljše, ne držimo tudi zanaprej križem rok ter delujmo z združenimi moĉmi!

E. Kramar.

Kako narejajo kompost ali mešan gnoj.

„Novice“ so uže večkrat povdarjale vrednost mešanega gnoja (komposta) vzlasti zdaj, ko kmetovalcu čedalje bolj primanjkuje pravega živinskega gnoja. Zdaj je tudi v „Gospodarstveni prilogi“ „Slov. Gospodarja“ oglasil se gospod A. Rauch s podukom, kako naj se dela tak mešani gnoj. Morda vstrežemo svojim bralcem, če jim ta poduk po večem podamo. Tako piše gosp. Rauch:

„Vse premalo brigajo se naši kmetovalci za narejanje komposta, to je, takošnega gnoja, ki je iz mnogovrstnih tvarin sestavljen.

Povsod se nahaja takih tvarin, ki so dobre za narejanje tega izvrstnega gnoja. Vkljub temu ga še malo vidimo. Naj toraj tu nekoliko takih gnojnih tvarin navedemo, pa uže naprej rečemo, da ni treba povsod vseh; jemljo se tvarine katere so sploh pri rokah.

V ribnikih, bajerjih in grabnih nabere se sčasoma mnogo blata. To blato se je naredilo večinoma tako, da je dežnica ali snežnica z bližnjih ali daljnih zemljišč splavila dobro zemljo, gnoj. Pogosto so še ljudje sami tako neumni in mečejo ali napeljavajo v graben gnojivne tvarine. V ribnikih pogine mnogo živalic, katere kot gnoj ostanejo v njih. Vse to nareja blato, toraj je tako blato gnoj. Vendar ne sme se z njim hitro iti gnojit, kajti v njem nahaja se tudi okisana prst. Treba jo je v kompostne kupe nametati in polagoma zgubi škodljive kisline.

Druga kompostna tvarina je prst, katero dobimo, kedar griče razvažamo ali sploh zemljišča ravnamo ali planiramo.

Tudi cestno blato ima v sebi mnogo gnojivnih tvarin vsled odpadkov od živine, ki po njej hodi. Zato kaže cestno blato nabirati za kompost. V takem blatu je tudi kolikor toliko rastlinam koristnih tvarin iz razkrojenega kamenja. Dalje je za kompost dobra zidna sipa. Odberejo se veči kosi opeke in ostala sipa je posebno zavoljo apna prav dobra tvarina za kompost. Ni tedaj svetovati s sipo ceste navazati.

Jako gnojiven je pepel, posebno lesni pepel, ker ima v sebi veliko fosforne kisline in kalija, samih rastlinam potrebnih tvarin. Sáj ni veliko dobiti, vendar jih ne smemo zametavati, ampak za gnoj rabiti. Imajo v sebi mnogo dušca in kalija.

Plevel posrka iz njiv in vrtov prav veliko rastlinske hrane in je toraj poln gnojivnih reči. Ne kaže ga toraj na cesto metati. Plevel na cesti segnjije, a njegovo seme razpihlja veter in odnese na bližnje njive in plevel se dalje zreja. Tako se godi na priliko z osatom. Zato kaže plevel v kompostne kupe zlagati.

Suho grmovje je tudi pripravna snov za narejanje kompostnega gnoja. Isto velja o vseh lesnih odpadkih, ki niso za kurjavo. Crknene živali pogosto zagrebajo blizu sadnih dreves, pa jim več škodujejo, nego hasnijo. Bolje storimo, če crkneno žival oderemo, mast izrežemo, drugo pa razsekamo in v kompostni kup zakopljemo. V mesu namreč in kosteh nahaja se mnogo gnojivnih snovi, na pr. dušca, kalija in fosforove kisline, to pa v veliko večji meri, nego v živinskem gnoji.

Tropine, ki ostanejo, kedar sadovje ali grozdje prešamo, naj se porabijo za kompost, če jih drugače v prid ne obrnemo. Velike koristi je blato v straniščih in je močno svetovati, da se marljivo rabi za kompost.

Še mnogo drugih tvarin je porabnih za narejanje mešanega gnoja. Da kratko rečemo, lahko se obrne za kompost vse, kar za drugo rabo ni in potrebuje več časa, da razpade in se razkroji.

Nareja se pa kompost najbolj tako: Na dobro stlačena tla se nameče 16–20 centimetrov debelo prsti. Ta ima nalogo posrkati v sebe vso od zgoraj prihajajočo mokroto. Na prsteno plast se naloži zopet 10–16 centimetrov na debelo razne tvarine, kakoršno smo zgoraj bili opisovali. Za njo pride zopet plast prsti, na to pa plast raznih tvarin in zopet prst itd., dokler ni ves kup 1–1½ metra visok. Viši ne sme biti. Najzgornejša plast bodi vselej prst. Zgornji plasti se naredi na sredi jamica. Naposled se s kolom ves kup od zgoraj na vzdol večkrat prebode, da nastanejo luknje za gnojnico, s katero se ima kup večkrat polivati. Gnojnica se potem po luknjah enakomerno po vsem kupu razteka. Z gnojnico polivati kompost je močno hasnovito, ker dobi

mного gnojnih snovi in ves kup hitreje gujije, trohni in se razkroja. Po 2–3krat v letu je treba ves kup prekopati in dobro premešati. Vendar kako dolgo ga imamo trohneti puščati, to se določi po tem, za kaj ga hočemo rabiti. Za travnike, katerim močno koristi, treba je dobro strohnelega in prhkega komposta; veči kosi, grude se mu naj odberejo. Za drevesa in trsovje ni treba tako drobnega komposta, če ga naravnost na korenine ne polagamo. Drugače je, če ga na korenine posipamo. Premalo prhki in tedaj ne dosti strohneli kompost utegne koreninam škodovati.

Konečno bodi še omenjeno, da z narejanjem komposta mnogo tvarin dobro porabimo, ker jih v dober gnoj spremenimo. Drugače bi nam zgubile se brez vsake koristi. Travnikom, sadnemu drevju, hmelju, vinogradnikom veliko več hasnejo, kakor navadni gnoj iz hleva.“

Občni zbor kranjske kmetijske družbe

dne 23. novembra 1881.

(Dalje.)

Gosp. Robič bere nekaj stavkov družbinega poročila, na to se oglasi gosp. Murnik: „Ako bode gospod poročevalec nadaljeval poročilo o delovanju glavnega odbora, kakor do zdaj, bode komaj ob 12. uri končal. Jaz mislim, da o razstavi v Novem mestu ni treba na drobno poročati, kajti o njej je bilo poročano obširno po slovenskih in nemških listih, tedaj je stvar vsakemu znana, kateri se je za njo zanimal. Nasvetoval bi tedaj, naj bi gosp. Robič imenoval le naslove posameznih oddelkov poročila in le to, kjer je treba daljše razprave, naj bi se prečitale.“

Gospod družbeni predsednik: S predlogom gosp. Murnika sem, kar se tiče prihranitve časa, popolnem enacih misli. Ako nobeden gospodov ne želi besede (nihče se ne oglasi), smatram gosp. Murnika predlog sprijet.

Gospoda Robiča prosim, naj nadaljujoč poročilo imenuje le naslove posameznim oddelkom poročila.

Poročevalec gosp. Luka Robič nadaljuje poročilo, vstrezajoč predlogu gosp. Murnika. (Ko je poročilo končano.)

Gospod družbeni prvosednik: Želi morebiti kateri gospodov o poročili centralnega odbora sploh besede? (Nihče se ne oglasi.) Tako se je poročilo vzelo potrdilno na znanje in ta točka dnevnega reda je bila rešena. Sedaj prebajamo na drugo točko dnevnega reda, to je predlaganje družbenega računa za 1880. leto in proračuna za 1882. leto, katerih podrobnosti so bile na ogled položene v družbeni pisarni.

Prosim gospoda centralnega odbornika Brusa, da poroča o družbenem računu.

Gospod Brus: Vsota dohodkov 1880. leta je znašala 6612 gold. 94½ kr., in ako se prejmnini odbijejo troški 5802 gold. 25½ kr., ostaja v blagajnici koncem 1880. l. znesek 810 gold. 69 kr.

Gospod družbeni prvosednik: Ali želi kateri gospodov besede o računu? Gospod vodja Dolenc ima besedo.

Vodja gosp. Dolenc: Poročilo o računu, po posameznih zneskih prebrano, nam pleni velik del časa, med katerim bi se lahko lotili obravnav o važnejših zadevah. Jaz bi torej nasvetoval, naj se poročilo o računskih sklepih in o proračunih v prihodnje pošilja udom vsaj 14 ali 8 dni pred občnim zborom na dom, da bi imeli priliko, isto na tanko pregledati in bi se potem pri občnem zboru govorilo le o istih posameznih